

friss, hogy már ez magában véve is megkülönbözteti Hubert alkotásait színhatásaikban többnyire betegesen bágyadt idegen mintaképeitől. A melleleg mondván rendkívül mérsékelt áron közrebocsátott Hubert-féle násfákra, mint sajátos alkotásaira büszke lehet a magyar iparművészet, a mely számottevő csak addig marad, a míg a megkezdett úton haladva s korával lépést tartva európai színvonalon áll. Erről az útról mestereinket aligha fogja eltéríteni avatatlanok disszonáns hangja, a minőt Szegeden is hallottunk. Az Alföld metropolisának művelt közönségét az avatatlanok e lármája szintén nem tévesztette meg s így a szegedi kiállításnak bizonyára meglesz az az eredménye, a melyet rendezői joggal reméltek.

Divald Kornél.

A BÉCSI MINIATÜR-KIÁLLÍTÁS.

Az osztrák székváros minden nyáron gondoskodik magának vonzó erőről, melylyel idegenforgalmát emelheti s az érdeklődők figyelmét magára terelheti. Tavaly ilyenkor a Gutenberg-kiállítás alkalmosságát ragadta meg, most, július 21-én a csendes Kaiser Josephsplatz udvari könyvtár termei nyitak meg ismét, hogy rejtett kincseik legrejtettebbjeit tárják fel a közönségnek, azokban a kézirat- és miniatűr-gyűjteményekben, melyeket a Habsburgok világhatalma századokon át összehalmozott és gyarapított.

A közönség ma már keveset tud erről az elfeledett művészetről, a miniatűr betűfestésről, melyet a középkoron át homályos celláikban a világ örömeiről lemondott szerzetesek oly sok türelemmel, annyi aprólékos gonddal gyakoroltak mécsaik szemrontó fénye mellett. Pedig a könyvsajtó feltalálása előtt ezek

a másoló barátok nemcsak a művelődés terjesztésében szereztek maguknak érdeket, de az illusztráló művészet egy önálló ágának vetették meg alapját s emelték azt oly tökélyre, melynek csodás technikai alkotásai utólérhetlenek azóta s eredeti frissességükben maradtak maig is fenn.

Álljunk meg csak a Karabacek udvari tanácsos által rendezett s a díszes udvari könyvtári épület egész termékét elfoglaló gyűjtemény körüli szemlélésben, mindjárt az első üvegszekrény előtt, mely a biblia első sorozatos ábrázolását foglalja magában, a híres bécsi „Genesis“ töredékét. Két tuczat bibor pergamen levél, arany-ezüstös unciál-írással, színesen illusztrálva, s keletkezésében az V-ik századig nyúlva vissza. A keresztény és római felfogás sajátos keverékét mutatja, hogy József egy római köpenyt hagy vissza Potifár kezeiben. Érdekes a VI-ik század kezdetéről a két Dioscorides-codex is, számos gyógyfű ábrázolatával. Egyik címlapon a császári Juliana trónol. Az evangeliáriumok között egy gazdagon illusztrált kötet, Márk evangelista méltóság alakjával s a szöveg számos apró, színes nőábrázolataival. Valódi szecesszió egy középkori kolostorból. Azután remek biborkódexek, egy tipikus kánonlap (a szentháromság) majd kopt, örmény, ó-szláv kéziratok, tökéletes byzanci ornamentikával.

Gyönyörű példányok maradtak fenn a Karolingok idejéből is, melyekbe ír szerzetesek szőtték be ábrándos lombfonásaikat az ó-keresztény cirádák közé. Ott van képviselve Dagulf, a ki Nagy Károly parancsára Hadrian pápa számára a zoltárokat ritka művészettel másolta és díszítette.

De magában Ausztriában is, p. o. Salzburgban, korán látjuk a miniatűr-festészetet virágzásra jutni, majd a XII-ik századdal önállóan fejlődni s a XVI-ik századdal tetőpontját érni el. A technika minden nemét egyaránt művelik, így a trienti dóm misekönyve, mely a reichenau kolostorból származik, a bodeni tó mel-

lől szép gouache-okat mutat, gummiban oldott homályos színeivel s egész különlegességet képeznek a német népies iratokban a hősmondákhoz csatolt színes tollrajzok.

Általában Ausztria különösen gazdag értékes misekönyvekben s nagy műbecscsel bíró fejedelmi imakönyvekben. Maguk az iniciálék gyakran egész kis műreemek s korképek. Így a Miksa-grammatika iniciáljai, melyekben a miniatűr-festő megmutatja, hogy miként oktatják a herceget. Egyszerű közvetlenséggel, naiv bensőséggel hatnak ezek a német miniatürok. A cseh iskola már ebbe egy kis szláv cseppet is vegyít. Ott van például a nagy Vencel-biblia, melynek iniciáljaiból a király szép fürdőlánya mosolyog elé pajkosan.

Am a pálmát mégis a franciák viszik el, kiknek a XIV. és XV. századból való miniatorai utólrhetlenek. Első sorban állanak itt a középkor utolsó idejéből származó allegorikus regények illusztrációi. Lorrisnak „A rózsa regényé“-ben a kivitel finomsága egészen elbájol. De még fokozódik bámulatunk René király regénye, a „Coeur d'amours épris“ látára, melyet valószínűleg a király udvari festője, Henry de Clerc illusztrált. Maga az ifjú Coeur alakja, a ki hajnalban olvassa a kő feliratát a tündérforrásnál, megérdemli a kiállítás megszemplélését. Boccaccio „Theseide“-je tizenhárom válogatott miniatürt tartalmaz, köztük az amazonok harcát. Burgundi Jó Fülöp imakönyve pedig egy kis szárnyoltárt utánoz.

A két van Eyckkal lép fel a flamand irány. A brüggei Vrelant, a ki a jeruzsálemi krónikát miniaturálta, illusztrálja a „Roussiloni Gerard“ című regény díszkiadását is, mely Ghent átadását tárgyazza Merész Károlynak. Illusztrációi különösen a távlat kezelésével tűnnek ki. De a flamand művészet Habsburgkorabeli emlékei közt legtöbb érdeket kelt V. Károly császár erősen elhasznált állapotban levő imádságos könyve. Ehhez

hasonló érdekes darab Galeazzo Visconti, Milano hercege imakönyve is, fekete pergamenben, arany és ezüst betűkkel, az alakok pedig aranyabroncsos öltözetben. Megkapóan van kidolgozva Ferdinánd imakönyvében is szent Kristóf alakja.

Művészeti szempontból csoportosítva, a magyar tárgyú kiállítási darabok részint olasz, részint arab befolyásokra vezethetők vissza. Mátyás király olasz miniatorokat foglalkoztatott, a mint az a Corvinák egész sorozatából — köztük Plautus vigjátékaiból — kitetszik. Erre mutat a „Képes Magyar Krónika“ ábrázolása is, mely szent Istvánt mint harcost tünteti fel. De az olasz iskola legjelentékenyebb alkotásai annak a nagy allegorikai költeménynek miniatürképei, melyben d'Ascoli V. Károly tuniszi hadjáratát dicsőíti. Mint kuriózumok érdemelnek figyelmet Dante „Commedia“-jának és Petrarca „Trionfi“-jának gazdag illusztrációin kívül a velencei fazekasok statutumainak szép „gouache“-jai s Cicero beszédeiben biborpergamenen egy király domborművű alakja.

Magyar történelmi vonatkozású Nisandzsi pasától „Nagy Szolimán“ története is, melyben a mohácsi ütközet kezdetét látjuk, balról a magyarokkal, élükön elől II. Lajos király aranyos fegyverzetben, jobbról a janicsárok s maga a szultán fehér lovon ülve. De ezenkívül egész sora tárul föl a XIII-ik századtól a XIV-ik századig terjedő arab könyvészetnek, sőt vannak lapok a Koránból a IX-ik és X-ik századig visszamenőleg is.

Említsük csak fel Galenus electuariumának arab fordítását figyelemreméltó figurális rajzokkal, továbbá Ibn Dzsemától az államtudományok kézikönyvét Dzsakmak mameluk szultán használtára. Ezer és egy epigrammot szentel Ibn Serif ugyanannyi lánynak a kegyetlen kéjenc s kairói nagy emir, Sejhu számára. Busiri Mohammed dicsőségét zengi meg aranyos betűkben; a makamáiról híres Hariri, bászoraí selyemkeres-

kedő pedig mesés könyve, „A szerugi Abud Szajd átváltozásai“ egy 1334-ik évi másolatával van képviselve. Gazdagon illusztrált még Nadiri „Királykönyve“ (II. Ozmán uralkodása) s 102 éremképet tartalmaz a prófétáknak (Jézus, Mohamed), a kalifáknak és szultánoknak egy Ádám és Évától levezetett nemzetségrendje, a stambuli festőművész Hasszántól, arany alapon, gyönyörű szinezéssel és finom kivitelben. Egészen az exotikus elem lép előtérbe néhány gyöngéd hindu ábrázolásban, egy kínai Buddha-legendában, préselt fügefalevelekre alkalmazott csinos miniatűrökkel s egy hosszú göngyöleg bőrre festett ó-mexikói képes kézirat tarkabarkaságában.

A keleti miniatűr-művészet, mondhatni, igazi gyöngye a kiállításnak. De ezek közt is a persák bilincselik le legjobban érzeinket, mint páratlan szépírók, betűfestők, könyvdiszítók és miniatüristák. Az ugynevezett „Ta'alik-írás“ különben is felettébb alkalmas az iráni faj veleszületett stíl-érzéke, szinompája és fantáziája érvényesítésére. Az arabeszek buja szövevényeiből oly nevek világolnak felénk, mint Saadi, Hafiz, Firduzi, Dzsámi, Attár. Dsenderedsi Zádé például 1546—1595 közt egy sor ragyogó mintalapból valóságos fejedelmi albumot állított össze III. Murád számára. E lapok egyikén Saadi, a sirászi rózsakerész arcmása üdvözöl, megcáfolva azt a hitet, mintha a Korán elvileg tiltaná az emberi forma képes ábrázolását.

„Bosztán“-jának (gyümölcsöskert) egy darabja is itt van. A másik nagy sirászi,

a borkedvelő Hafiz „Diván“-jának egy 1455-iki másolatával van képviselve, melyet B'abun szultánnak ajánlott. Aranytól, arabeszeketől ragyog a „paradicsomi“ Firduzi „Királykönyve“, a mely halhatatlan versekben örökítette meg a búskomor Gh'aznai Mahmud szultán nevét. Dzsámitól, a persák utolsó nagy költőjétől „Jusszuf és Zulejka“ című regényének vadászjeleneteit szemlélhetjük, melyekkel egykor elragadta a herati udvart. Attár végre, a nizzapuri fűszeres fia, a persák legnagyobb bölcseleje, kit Dsingiskán emberei vertek agyon, főművével „A lény mibenállásáról“ — van képviselve.

Valódi kincs egy nyolczszögletű kis miniatűr-korán is 1545-ből, arany körpaizszal, mely mikroszkopikus írásban az első szúrát, a „Dicsértessék Isten“-t tünteti föl. Végre Serif-ad-din Ali „Diadal-könyvében“ Tamerlán tetteit magasztalja, Dselal-ed-din el Kaimi pedig Sáhroh, a mongol császár fia és utóda számára „király“-ethikát ir. A legtöbb persa kódex remekművű, aranynyal préselt, festett és diszített lakkba van kötve.

Mintegy négyszázra megy a kiállított darabok száma, melyek 12 századot foglalnak magukba, az V-ik századtól Krisztus után 1800-ig. Mekkora kincse az emberi szellemnek, mennyi nagy inspirációja, melyet a könyvnyomtatás szürke mestersége a könyvtárak poros zugaiba dobott félre, hogy most im újra napvilágra hozva, a művészet tiszta ragyogásával tegyenek tanúságot elmulhatlanságukról.

—i.

Zománcos násfa.
Huber Oszkártól.